

's-Hertogenbosch

Experiment
'bijverdienen in de
bijstand'

Tussenevaluatie

Samenvatting

In januari 2019 is de gemeente 's-Hertogenbosch gestart met het experiment 'bijverdienen in de bijstand'. Dit loopt tot december 2020. Het experiment houdt in dat er een stimuleringspremie wordt betaald aan bijstandsgerechtigden die deeltijd werken. De premie wordt verstrekt met het oog op het bevorderen van positief gedrag gericht op de uitstroom naar betaalde arbeid. Met als doel dat cliënten actief meedoen aan de samenleving, wat leidt tot een betere gezondheid, welzijn, zelfwaardering en zelfredzaamheid. In dit rapport staat de tussenevaluatie van het experiment. Voor de evaluatie zijn cijfers op een rij gezet over het aantal bijstandsgerechtigden dat deeltijd werkt en de ontwikkeling daarin. Ook zijn er interviews gehouden met werkconsulenten van Weener XL over hun ervaringen met de stimuleringspremie en effecten die zij zien bij bijstandsgerechtigden. En er zijn interviews gehouden met bijstandsgerechtigden die de stimuleringspremie hebben ontvangen.

Door stimuleringspremie niet meer bijstandsgerechtigden deeltijd gaan werken

Wanneer een bijstandsgerechtigde deeltijd werkt, worden deze inkomsten gekort op het bedrag van de uitkering. Dit is een inkomstenkorting. Uit de cijfers over inkomstenkortingen (op basis van inkomsten uit werk) blijkt dat de invoering van de stimuleringspremie er niet toe heeft geleid dat meer bijstandsgerechtigden deeltijd zijn gaan werken. In de eerste 9 maanden van 2018 ontvingen per maand gemiddeld 524 personen inkomstenkorting. In dezelfde periode in 2019 waren dat er 418. Ook zijn er in 2019 niet meer bijstandsgerechtigden gestart met deeltijd werk dan in 2018.

Totale inkomsten van werkende bijstandsgerechtigden niet toegenomen

De stimuleringspremie heeft er niet voor gezorgd dat de totale inkomsten van werkende bijstandsgerechtigden zijn toegenomen. In de eerste 9 maanden van 2018 werd er gemiddeld een totaalbedrag van € 125.102,- per maand aan inkomstenkorting ingehouden op de uitkeringen. In dezelfde periode in 2019 was dat € 109.149,-.

Gemiddelde inkomsten per werkende bijstandsgerechtigde licht toegenomen

De totale inkomsten per werkende bijstandsgerechtigde zijn na invoering van de stimuleringspremie wel licht toegenomen. Waar een werkende bijstandsgerechtigde in de eerste 9 maanden van 2018 totaal gemiddeld € 2.150,- aan inkomstenkorting kreeg, was dat in dezelfde periode in 2019 € 2.350,-. Dat is een stijging van 9 procent. Het gaat wel om een geringe stijging per persoon per maand, namelijk gemiddeld € 23.

Stimuleringspremie leidt niet tot meer uitstroom naar werk

Er zijn in 2019 niet meer bijstandsgerechtigden uitgestroomd naar werk vergeleken met vóór de invoering van de stimuleringspremie. De werkconsulenten geven aan dat het effect van de stimuleringspremie verschilt per groep. Voor mensen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt kan de stimuleringspremie remmend werken voor de uitstroom naar werk. Omdat zij mogelijk minder verdienen met hetzelfde werk zonder uitkering dan wanneer zij parttime werken en recht hebben op bijstand en de stimuleringspremie. Voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt kan de premie juist motiverend werken richting betaald werk. De werkconsulenten benadrukken wel dat voor deze groep parttime werk vaak het hoogst haalbare doel is.

Bijstandsgerechtigden positief over stimuleringspremie die zij hebben ontvangen

Hoewel niet voor alle geïnterviewde bijstandsgerechtigden duidelijk was waarom zij de stimuleringspremie hadden ontvangen, waren ze blij met het extra geld dat ze kregen. De stimuleringspremie heeft volgens hen geen negatieve effecten. De premie heeft er veelal niet voor gezorgd dat mensen meer uren zijn gaan werken of zijn uitgestroomd uit de uitkering. Veel geïnterviewden gaven aan dat parttime werk het maximaal haalbare is voor hen, bijvoorbeeld vanwege hun gezondheidssituatie. In de interviews is niet naar voren gekomen dat de stimuleringspremie ervoor heeft gezorgd dat cliënten zich gelukkiger voelen of dat hun welzijn in brede zin is toegenomen.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	5
1.1	Aanleiding en doel.....	5
1.2	Het experiment.....	5
1.3	Onderzoeksaanpak.....	7
2.	Analyse van de cijfers.....	8
3.	Interviews met werkconsulenten.....	15
4.	Interviews met cliënten	18

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Op 1 januari 2019 is het experiment 'bijverdienen in de bijstand' gestart. Dit loopt tot december 2020. Het experiment houdt in dat er een stimuleringspremie wordt betaald aan bijstandsgerechtigden die deeltijd werken. De premie wordt verstrekt met het oog op het bevorderen van positief gedrag gericht op de uitstroom naar betaalde arbeid. De stimuleringspremie kan op verschillende manieren werken. Cliënten die al deeltijd werken worden gestimuleerd om meer te gaan werken en mogelijk uit te stromen naar betaalde arbeid zonder bijstand. Voor cliënten die nog niet deeltijd werken kan de premie een stimulans zijn om deeltijd te gaan werken. Zij gaan er financieel op vooruit als zij gaan bijverdienen. Het uiteindelijke doel is dat cliënten actief meedoen aan de samenleving, wat leidt tot een betere gezondheid, welzijn, zelfwaardering en zelfredzaamheid.

De afdeling Onderzoek & Statistiek is gevraagd een tussenevaluatie uit te voeren naar de werking en de effecten van het experiment. In het najaar van 2020 volgt een eindevaluatie.

Doel van de tussenevaluatie was:

Inzichtelijk maken wat a.) het effect is van het experiment voor het werken in deeltijd en uitstroom naar werk, b.) wat de effecten zijn van het experiment voor bijstandsgerechtigden en c.) wat de ervaringen zijn van de werkconsulenten met het inzetten en de effecten van de stimuleringspremie.

De hoofdvragen van de tussenevaluatie zijn:

- Hoeveel cliënten hebben van de stimuleringspremie gebruik gemaakt?
- Is het aandeel bijstandsccliënten met inkomsten uit deeltijdwerk na invoering van de stimuleringspremie toegenomen?
- Welke positieve en negatieve effecten heeft het experiment voor de cliënten?
- Zijn er verschillen in effecten voor verschillende groepen cliënten?
- Welke ervaringen hebben de werkconsulenten met de stimuleringspremie?

1.2 Het experiment

De stimuleringspremie

De stimuleringspremie werkt in het kort als volgt:

- Bijstandsccliënten die inkomsten hebben uit deeltijdarbeid¹ hebben recht op een stimuleringspremie tot 50% van hun inkomsten, met een maximum van € 200,- per maand.
- De stimuleringspremie wordt tweemaal per jaar betaald. Juridisch is het niet mogelijk dit maandelijks uit te betalen.
- Het is mogelijk om de stimuleringspremie toe te kennen in combinatie met de vrijlatingsregeling die nu al bestaat als financiële stimulans om te gaan werken vanuit de bijstand.

---

¹ Deeltijdarbeid wil zeggen arbeid waarmee een inkomen wordt verworven lager dan bijstandsniveau

- De stimuleringspremie is gekoppeld aan de persoon die inkomsten ontvangt. Indien binnen een gezinssituatie beide partners inkomsten uit deeltijdwerk hebben, dan ontvangen zij beide de stimuleringspremie.
- De stimuleringspremie is een onbelaste vergoeding en heeft dan ook geen consequenties voor toeslagen en andere vergoedingen.

Een aantal groepen cliënten zijn uitgezonderd van deelname aan het experiment: cliënten jonger dan 27 jaar, cliënten waarvoor de werkgever een loonkostensubsidie en/of vergoeding jobcoaching krijgt, cliënten die werken in een WSW-dienstverband en cliënten die werken op basis van een indicatie participatievoorziening beschut werken. De doelgroep van het experiment bestaat uit ongeveer 10% van alle bijstandsgerechtigden. Begin 2019 waren er 300 cliënten die behoren tot de doelgroep.

Relatie van de stimuleringspremie met de vrijlatingsregeling

De bijstand geeft een aanvulling op eigen inkomsten. Als een cliënt inkomsten uit deeltijdwerk ontvangt, dan is daarop de wettelijke vrijlatingsregeling van toepassing. De vrijlatingsregeling is een financiële stimulans om te werken. In geval van deeltijdwerk worden de inkomsten uit werk minus het bedrag aan vrijlating gekort op de uitkering. De cliënt ontvangt minder bijstand. Deze korting op de uitkering noemen we de inkomstenkorting. Als er geen recht meer is op een wettelijke vrijlatingsregeling, dan worden de inkomsten volledig gekort op de uitkering. De stimuleringspremie en de vrijlating kunnen gecombineerd worden. Zie de voorbeelden hierna.

Voorbeeld 1:

Ilse heeft als alleenstaande ouder bij de start van het experiment op 1 januari 2019 nog recht op 12 maanden vrijlating van 12,5% met een maximum van €126,32 per maand. Zij verdient maandelijks netto €500,-.

De stimuleringspremie is 50% van €500,-, maar maximaal €200,-. In haar geval dus €200,- per maand.

Naast haar maandelijks vrijlating krijgt zij een stimuleringspremie van €442,08 over de eerste 6 maanden (€200,- stimuleringspremie minus €126,32 vrijlating keer 6 maanden). Op het moment dat voor haar de vrijlatingsregeling vervalt per 1 januari 2020 blijft voor haar de stimuleringspremie nog een jaar van toepassing.

Voorbeeld 2:

Charles stroomt in de bijstand per 1 juni 2019. Per 1 september 2019 gaat hij deeltijd werken. Zijn inkomsten zijn €300,- netto per maand. Gedurende 6 maanden heeft hij recht op de vrijlatingsregeling van 25% met een maximum van €202,- per maand. In zijn geval is dat €75,- per maand.

De stimuleringspremie is ook van toepassing. Deze is 50% van zijn inkomsten, een bedrag van €150,- per maand.

Totaal krijgt hij de eerste 6 maanden €150,- per maand, €75,- via de vrijlatingsregeling en €75,- via de stimuleringspremie.

Na afloop van de vrijlatingsregeling ontvangt hij tot het einde van de looptijd van het experiment €150,- per maand stimuleringspremie.

1.3 Onderzoeksaanpak

De tussenevaluatie bestond uit de volgende onderzoeksactiviteiten:

1. Analyse van cijfers over gebruik en effecten van de stimuleringspremie

Hiervoor zijn de gegevens over uitkeringen en inkomstenkortingen uit CivSam geanalyseerd. Er is gekozen om een vergelijking te maken van de cijfers vóór de invoering van de stimuleringspremie en na de invoering. Omdat de analyse eind 2019 is uitgevoerd en er altijd nog met terugwerkende kracht verrekeringen plaats vinden, is gekeken naar de eerste 9 maanden van de jaren 2018 en 2019.

2. Interviews met werkconsulenten

Een onderzoeker van de afdeling Onderzoek & Statistiek heeft acht werkconsulenten geïnterviewd, verdeeld over de drie teams van Werk en Inkomen. Dit waren semi-gestructureerde interviews waarbij de onderwerpen vooraf vastlagen, maar de vragen niet. In de interviews ging het bijvoorbeeld over de informatievoorziening over de premie, de ervaringen van de werkconsulenten met de werking van de premie en de effecten die zij zien.

3. Interviews met bijstandsgerechtigden die de stimuleringspremie ontvangen

Er zijn in totaal 15 bijstandsgerechtigden geïnterviewd die de stimuleringspremie hebben ontvangen. Het ging om cliënten verdeeld over de drie teams van Werk en Inkomen. Ook hier ging het om semi-gestructureerde interviews. De interviews zijn telefonisch afgenomen door een student van de Avans Hogeschool. In de interviews ging het onder andere over de bekendheid met de premie en de effecten die het voor de mensen heeft gehad.

2. Analyse van de cijfers

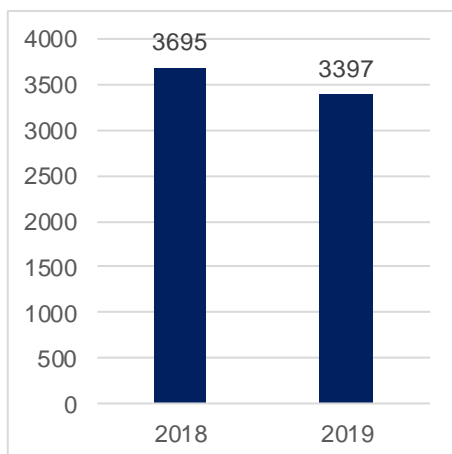
De invoering van de stimuleringspremie heeft er niet toe geleid dat meer bijstandsgerechtigden deeltijd zijn gaan werken. Het aantal maanden dat bijstandsgerechtigden deeltijd werkten, is maar beperkt toegenomen na invoering van de stimuleringspremie. Na de invoering van de stimuleringspremie zijn de totale inkomsten van de werkende bijstandsgerechtigden niet toegenomen. Wel zijn de inkomsten per werkende bijstandsgerechtigde licht toegenomen. Er zijn niet meer bijstandsgerechtigden uitgestroomd naar werk vergelijken met vóór de invoering van de stimuleringspremie.

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste cijfers gepresenteerd die iets zeggen over het gebruik en de mogelijke effecten van de stimuleringspremie. Cijfers over de eerste 9 maanden van 2019 worden vergeleken met cijfers over dezelfde periode in 2018, het jaar voordat het experiment van start is gegaan. Bij de analyse van de cijfers wordt er rekening mee gehouden dat in 2019 het aantal uitkeringen lager was dan in 2018. De cijfers in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit het cliëntregistratiesysteem CivSam.

In 2019 minder uitkeringen dan in 2018

Over de eerste 9 maanden van 2018 zijn er gemiddeld 3.695 uitkeringen per maand verstrekt. In dezelfde periode in 2019 is dit bestand gedaald met 8 procentpunt. Het gaat in 2019 in de eerste 9 maanden gemiddeld om 3.397 uitkeringen per maand. Het is belangrijk om in de cijfers over de inkomstenkorting en stimuleringspremie rekening te houden met deze daling. Als het aantal uitkeringen is gedaald, is het logisch dat ook het aantal inkomstenkortingen is gedaald. Op de cijfers die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd is daarom een correctie toegepast.

Figuur 1 Gemiddeld aantal uitkeringen per maand over de eerste 9 maanden van 2018 en 2019

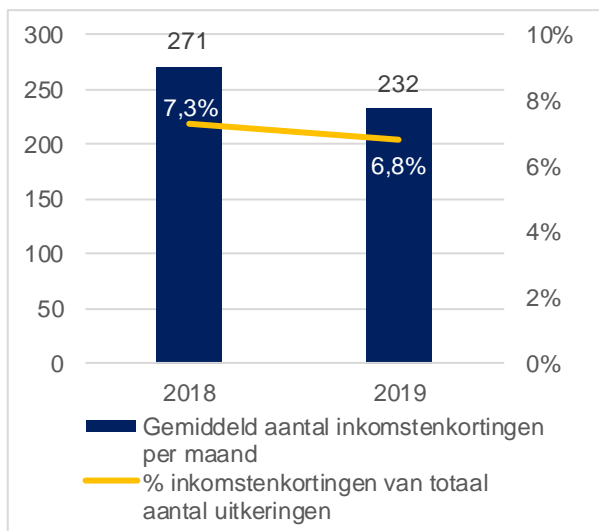

In 2019 gemiddeld iets minder uitkeringsgerechtigden die werken

Zijn er door het experiment 'Bijverdienen in de bijstand' meer uitkeringsgerechtigden gaan werken? Dit kunnen we afleiden door de cijfers van het aantal inkomstenkortingen² te analyseren. Bijstandsgerechtigden die deeltijd werken krijgen namelijk een korting op de bijstandsuitkering. Dit is de inkomstenkorting. In onderstaande figuur is af te lezen dat er in (de eerste 9 maanden van) 2018 gemiddeld 271 inkomstenkortingen per maand waren voor de doelgroep van het experiment. Dat is 7,3% van het totaal aantal uitkeringen in 2018. In (de eerste 9 maanden van) 2019 is dit aantal iets gedaald naar gemiddeld 232 inkomstenkortingen per maand (6,8% van het totale bestand).

Figuur 2 Gemiddeld aantal inkomstenkortingen per maand voor doelgroep (eerste 9 maanden)

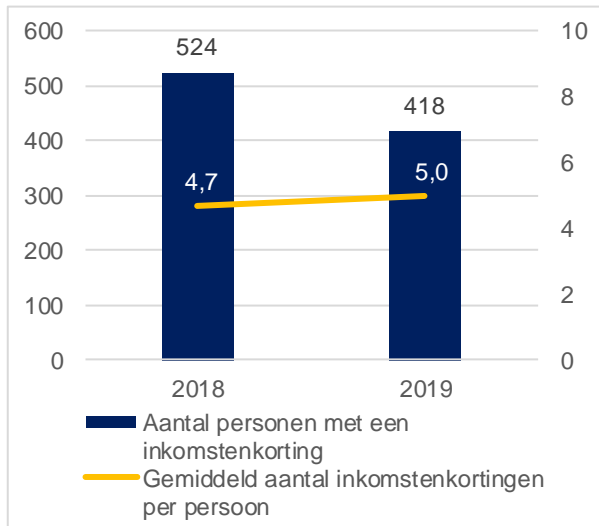

² Er is alleen gekeken naar de inkomstenkortingen op basis van inkomsten uit werk. Inkomstenkortingen op basis van alimentatie en andere uitkeringen zoals WAO en WIA zijn niet meegenomen.

In 2019 minder personen met een inkomstenkorting vergeleken met 2018

In figuur 3 komt naar voren dat in de eerste 9 maanden van 2018 524 personen een inkomstenkorting hebben gekregen. In dezelfde periode in 2019 ging het om 418 personen. Dit is een afname van 20 procentpunt. Als we corrigeren voor de bestandsafname van het totaal aantal uitkeringen gaat het om een afname van 13 procentpunt.

Figuur 3 Personen met inkomstenkorting (in de eerste 9 maanden) en het gemiddeld aantal inkomstenkortingen per persoon met inkomstenkorting

Het aantal inkomstenkortingen per persoon is maar beperkt toegenomen

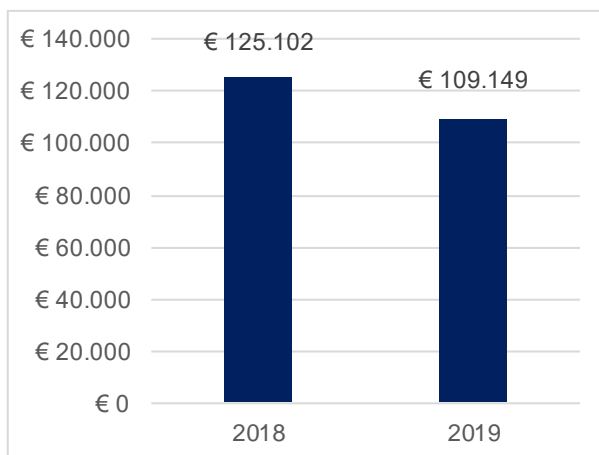
Tevens zien we in figuur 3 het gemiddeld aantal inkomstenkortingen per persoon met een inkomstenkorting. In 2018 waren er gemiddeld per persoon 4,7 inkomstenkortingen. In 2019 is dit iets meer, namelijk 5 inkomstenkortingen per persoon. De periode (het aantal maanden) dat bijstandsgerechtigden in deeltijd werkten is dus maar beperkt toegenomen na invoering van de stimuleringspremie.

Conclusies: Er zijn na de invoering van de stimuleringspremie niet meer bijstandsgerechtigden in deeltijd gaan werken. De periode (aantal maanden) dat bijstandsgerechtigden deeltijd werkten is maar beperkt toegenomen na invoering van de stimuleringspremie.

Totale inkomsten van werkende bijstandsgerechtigden niet toegenomen

De stimuleringspremie heeft er niet voor gezorgd dat de totale inkomsten van werkende bijstandsgerechtigden zijn toegenomen. In de eerste 9 maanden van 2018 werd er gemiddeld een totaalbedrag van € 125.102,- per maand aan inkomstenkorting ingehouden op de uitkeringen. In dezelfde periode in 2019 was dat € 109.149,-.

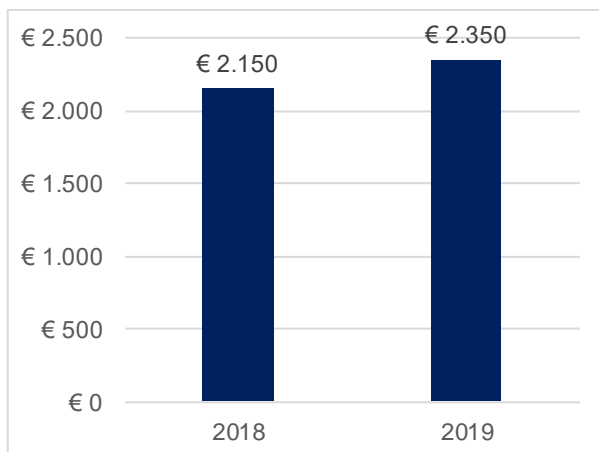
Figuur 4 Gemiddeld totaalbedrag per maand aan inkomstenkorting (eerste 9 maanden)

Gemiddelde inkomsten per werkende bijstandsgerechtigde licht toegenomen

Heeft 'bijverdienen in de bijstand' ervoor gezorgd dat de inkomsten van werkende bijstandsgerechtigden zijn gestegen? Als we kijken naar de bedragen aan inkomstenkorting per persoon dan zien we stijging in 2019 ten opzichte van 2018. Waar een werkende bijstandsgerechtigde in de eerste 9 maanden van 2018 totaal gemiddeld € 2.150,- aan inkomstenkorting kreeg, was dat in dezelfde periode in 2019 € 2.350,-. Dat is een stijging van 9 procent. Het gaat wel om een geringe stijging per persoon per maand, namelijk gemiddeld € 23.

Figuur 5 Gemiddeld totaalbedrag aan inkomstenkorting per uniek persoon (eerste 9 maanden)

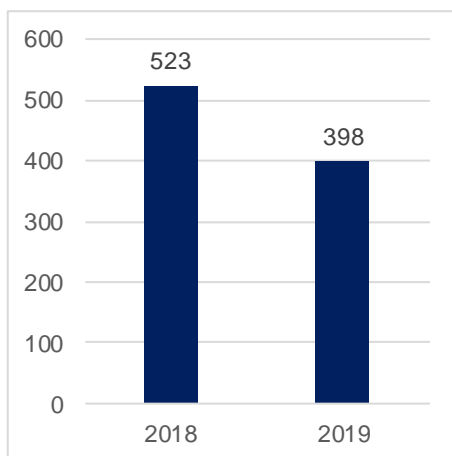

Conclusie: na de invoering van de stimuleringspremie zijn de totale inkomsten van werkende bijstandsgerechtigden niet toegenomen. De inkomsten per werkende bijstandsgerechtigde zijn wel licht toegenomen.

Doelgroep voor de stimuleringspremie in 2019 kleiner dan in 2018

De doelgroep voor de stimuleringspremie is kleiner dan het aantal bijstandsgerechtigden met inkomstenkorting. Dat komt omdat een aantal groepen zijn uitgesloten van deelname aan de stimuleringspremie, namelijk bijstandsgerechtigden met WSW, LKS en jongeren. Daarnaast komt het soms voor dat iemand niet voor de stimuleringspremie in aanmerking komt omdat degene met het bedrag aan vrijlating al op het maximale bedrag aan stimuleringspremie zit. Als de stimuleringspremie er in 2018 al was geweest dan zou de doelgroep voor de stimuleringspremie hebben bestaan uit 523 unieke personen. In 2019 gaat het om 398 unieke personen met een stimuleringspremie. De doelgroep van de regeling is dus afgenomen met 24 procentpunt. Als we corrigeren voor de bestandsafname van het totaal aantal uitkeringen gaat het om een afname van 17 procentpunt.

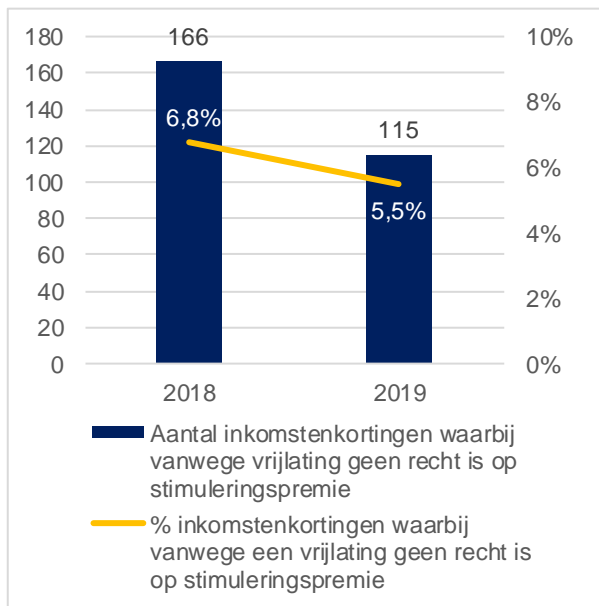
Figuur 6 Doelgroep stimuleringspremie in aantal unieke personen (in eerste 9 maanden)

In 2019 minder inkomstenkortingen waar door vrijlating geen recht was op stimuleringspremie

In sommige gevallen wordt er bij een inkomstenkorting geen stimuleringspremie betaald, omdat iemand met het bedrag aan vrijlating al aan het maximale bedrag van de stimuleringspremie zit. In 2018 ging het om 166 inkomstenkortingen waarbij er door een vrijlating geen recht op stimuleringspremie zou zijn geweest. In 2019 gaat het om minder inkomstenkortingen, namelijk 115. Dat is 5,5% van het totaal aantal inkomstenkortingen.

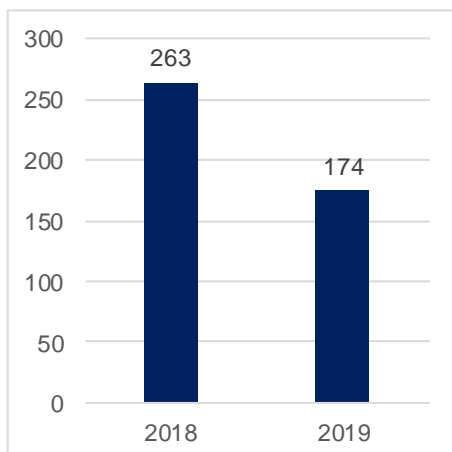
Figuur 7 Aantal en aandeel inkomstenkortingen waar door vrijlating geen recht is op een stimuleringspremie (over de eerste 9 maanden)

In 2019 minder bijstandsgerechtigden gestart met deeltijd werken dan in 2018

In 2018 zijn 263 bijstandsgerechtigden gestart met deeltijd werk, maar zijn hierdoor (nog) niet uitgestroomd uit de uitkering. In 2019 ligt dit aantal lager, namelijk op 174. Dat is 34 procentpunt minder dan in 2018. Als we corrigeren voor de bestandsafname van het totaal aantal uitkeringen gaat het om een afname van 28 procentpunt.

Figuur 8 Aantal bijstandsgerechtigden dat is gestart met inkomsten uit werk maar niet uitgestroomd uit de uitkering (eerste 9 maanden)

In 2019 minder uitstroom na parttime inkomstenkorting

Tot slot hebben we gekeken naar uitstroom uit de uitkering na parttime inkomstenkorting. Hierin zien we een afname in 2019 ten opzichte van 2018. In 2018 stroomden 68 bijstandsgerechtigden vanuit een parttime inkomstenkorting uit. In 2019 waren dat er 40. Ook als we kijken naar gecorrigeerde cijfers die rekening houden met de bestandsafname zien we een daling.

Figuur 9   Uitstroom met voorafgaand parttime inkomstenkorting (PTI) (in de eerste 9 maanden)

Conclusie: de invoering van de stimuleringspremie heeft er niet toe geleid dat meer bijstandsgerechtigden zijn uitgestroomd naar werk.

3. Interviews met werkconsulenten

Uit de interviews met de werkconsulenten blijkt dat zij niet onverdeeld positief zijn over de werking van de stimuleringspremie. Een aantal consulenten geeft aan dat de stimuleringspremie er voor kan zorgen dat mensen niet uitstromen uit de uitkering, omdat zij mogelijk minder verdienen met hetzelfde werk zonder uitkering dan wanneer zij parttime werken en recht hebben op bijstand en de stimuleringspremie. Andere consulenten vinden het juist goed dat met de stimuleringspremie mensen worden beloond voor (parttime) werk. Het effect van de stimuleringspremie verschilt volgens de werkconsulenten per groep cliënten. Voor mensen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt kan het remmend werken. Voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt kan het juist motiverend werken richting betaald werk. Wel is voor deze groep parttime werken vaak het hoogst haalbare doel.

Interviews met werkconsulenten van verschillende teams

In 2019 is met acht werkconsulenten gesproken over de stimuleringspremie en in welke mate zij dit 'instrument' inzetten in hun werk. De geïnterviewde werkconsulenten zijn als volgt verdeeld over de teams van Weener XL:

- Drie werkconsulenten van Werk & Poort:

Dit team is de toegang tot het proces van aanvraag van de uitkering en toeleiding naar werk. De teams die zich bezig houden met werk, vangen mensen op die aanspraak doen op de (participatie)wet. Het doel van team werk is het begeleiden van mensen naar werk.

- Drie werkconsulenten van Team Regie

Dit team heeft als kerntaak het ontwikkelen van mensen zodat zij kunnen werken voor de maximaal haalbare loonwaarde. Dat kan door mensen individueel te laten werken of met een groepsgewijze aanpak in de units Groen, Post & Logistiek en Vindingrijk.

- Twee werkconsulenten van Werk & Participatie

De kerntaak van de afdeling Werk en Participatie is het ontwikkelen van de doelgroep met een loonwaarde <30% en een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Het gaat om het actief ondersteunen van mensen, zodat ze actief mee blijven doen in de samenleving.

De gemeente is er verantwoordelijk voor dat iedereen die kan werken aan de slag gaat. En waar nodig ondersteund wordt. In de praktijk betekent dit dat werkconsulenten cliënten begeleiden naar (betaald) werk, zodat zij niet meer afhankelijk zijn van de Participatiewet.

De stimuleringspremie is vanaf 1 januari 2019 ingevoerd en op het moment van de interviews waren er nog geen premies uitbetaald. In juli 2019 vond de eerste betaling plaats. De interviews vonden plaats bij Weener XL en werden gehouden met een onderzoeker van de afdeling Onderzoek & Statistiek.

Communicatie over stimuleringspremie

Het experiment 'Bijverdienen in de bijstand' is op 1 januari 2019 van start gegaan. Hierdoor kon er vanaf die datum ook gecommuniceerd worden richting cliënten over de stimuleringspremie. Aan werkconsulenten is gevraagd in hoeverre zij weten wat de stimuleringspremie inhoudt. Tevens is gevraagd of zij het (zouden) kunnen uitleggen

richting cliënten. Een aantal werkconsulenten geeft aan in grote lijnen te weten wat de stimuleringspremie is. Maar benadrukken ook dat zij zich er in het algemeen niet veel mee bezig houden. De stimuleringspremie is één van de vele middelen die zij kunnen inzetten in gesprekken met cliënten.

Werkinstructie stimuleringspremie

Er is een werkinstructie gemaakt voor werkconsulenten. Hierin staat in het kort hoe de stimuleringspremie werkt en hoe je het als werkconsulent kunt inzetten. Eén werkconsulent zegt hierover: *‘Verder is er in een overleg nog even uitleg over geweest. Ja, er zitten mitsen en maren aan’*. Ook een andere werkconsulent refereert aan de werkinstructie: *‘Maar ik vond het wel in uitvoeringstermen een inkomensding. Ik kan wel zeggen: ‘Je mag meer houden dan vroeger’. Maar al die percentages, ga ik niet uit mijn hoofd leren. Daarvoor gebruik ik het te weinig. Ik ben blij dat het nu op papier staat in een smart document.’*

Werkconsulenten niet onverdeeld positief over werking van stimuleringspremie

Over het algemeen zijn van de geïnterviewde werkconsulenten meer mensen negatief dan positief over de stimuleringspremie. Veel werkconsulenten zien het inzetten van de stimuleringspremie als een dubbele taak. Sommige zijn huiverig om de stimuleringspremie te promoten onder cliënten. Dit komt omdat het aan de ene kant de bedoeling is dat cliënten zo snel als mogelijk uitstromen uit de uitkering. Aan de andere kant maakt de stimuleringspremie het volgens hen moeilijk om aan deze taak te voldoen. Cliënten zullen met hetzelfde werk zonder uitkering minder geld ontvangen dan wanneer zij naast deeltijdwerk recht hebben op een (aanvullende) bijstandsuitkering en stimuleringspremie. Zeker in combinatie met andere bestaande regelingen, zoals de vrijlatingsregeling. Andere werkconsulenten vinden de stimuleringspremie een positief geluid en moedigen aan dat cliënten worden beloond voor (parttime) werk.

Effect stimuleringspremie verschilt per doelgroep

Een aantal werkconsulenten geeft aan dat zij de stimuleringspremie in gesprekken met cliënten niet inzetten. Zij denken dat het mogelijk remmend werkt op de uitstroom. Deze werkconsulenten werken voornamelijk met cliënten die een korte afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Daarentegen, valt het op dat de stimuleringspremie voornamelijk positief wordt bevonden door werkconsulenten die werken met cliënten die een grotere afstand hebben tot de arbeidsmarkt, namelijk cliënten met een urenbeperking of cliënten die door andere redenen (momenteel) niet (fulltime) kunnen werken. In dat geval kan de stimuleringspremie een middel zijn om cliënten te bewegen van bijvoorbeeld vrijwilligerswerk of geen dagbesteding naar betaald werk. Deze werkconsulenten benadrukken dat voor cliënten die binnen deze doelgroep vallen, parttime werk vaak het hoogst haalbare doel is.

Werkconsulent vooral gericht op toeleiding naar werk, niet op inkomen

Sommige werkconsulenten geven aan dat zij zich sowieso niet op financiën richten. Zij richten zich als werkconsulent op werk en besteden daarom weinig aandacht aan de stimuleringspremie of andere financiële regelingen zoals de vrijlatingsregeling. Cliënten hebben naast een werkconsulent, ook een inkomensconsulent. De inkomensconsulent werkt meer op de achtergrond (backoffice) dan de werkconsulent.

Bij deel van de cliënten stimuleert de premie tot parttime werken of meer uren werken

Omdat de eerste betaling van de stimuleringsregeling plaatsvond in juli 2019, waren er ten tijde van de interviews (mei 2019) nog niet veel ervaringen met cliënten of reacties van cliënten op de stimuleringspremie. Uit de reacties van de werkconsulenten blijkt dat er een aantal cliënten is dat (waarschijnlijk) door de stimuleringspremie werk heeft gezocht of uren heeft uitgebreid. Dit zien we ook terug in de cijfers. Het gemiddelde totaalbedrag aan inkomstenkorting per werkende bijstandsgerechtigde is namelijk licht toegenomen. Qua gedrag signaleren werkconsulenten nu vooral vragen van cliënten over de premie. In 2020 volgt een volgende interviewronde met werkconsulenten. Dan hebben de cliënten de uitbetaling(en) van de stimuleringspremie gehad en kunnen we ook vragen naar de effecten van de premie zelf. Tevens gaan we interviews met cliënten afnemen om van hen te horen wat voor effecten ze ervaren.

4. Interviews met cliënten

Uit de interviews met de cliënten blijkt dat de meeste cliënten bekend zijn met de stimuleringspremie. Voor veel geïnterviewden riep het wel vragen op waarom ze het extra geld kregen en wat voor gevolgen het had. Cliënten zijn wel blij met het extra geld. Zij hebben er bijvoorbeeld rekeningen mee betaald, een deel van hun schulden afgelost of een nieuw huishoudelijk apparaat gekocht. De stimuleringspremie heeft volgens de cliënten geen negatieve effecten. De premie heeft er veelal niet voor gezorgd dat mensen meer uren zijn gaan werken of zijn uitgestroomd uit de uitkering. Voor veel cliënten is parttime werk het maximaal haalbare, bijvoorbeeld vanwege hun gezondheidssituatie.

Er is ook gesproken met cliënten over de stimuleringspremie. In totaal zijn er 42 cliënten telefonisch benaderd voor een interview. Van deze groep konden er negen niet bereikt worden en 18 cliënten wilden om diverse redenen niet meewerken aan een interview. 15 cliënten zijn geïnterviewd, verdeeld over de verschillende teams van Weener XL:

- 4 cliënten van Werk & Poort
- 8 cliënten van Team Regie
- 3 cliënten van Werk & Participatie

De interviews zijn telefonisch afgenomen door een stagiaire van Weener XL in oktober en november van 2019. Ten tijde van de interviews heeft de eerste betaling van de stimuleringspremie plaatsgevonden (juli 2019). Alle geïnterviewde cliënten werkten al parttime voordat zij de stimuleringspremie ontvingen.

Meeste geïnterviewden bekend met stimuleringspremie

De meeste geïnterviewde cliënten geven aan dat zij bekend zijn met de stimuleringspremie. *Bekend zijn met*, houdt hierbij in dat deze cliënten veelal weten dat zij extra geld krijgen in het kader van het experiment. In de meeste gevallen zijn zij hiervan op de hoogte gebracht door een brief met uitleg, behorend bij het eerste betaalmoment in juli 2019. Een aantal cliënten was niet op de hoogte dat de stimuleringspremie een tijdelijke maatregel is.

Veel geïnterviewden hadden vragen over stimuleringspremie

Een aantal cliënten geeft aan dat zij de brief pas ná het betaalmoment ontvingen. Eén cliënt geeft aan dat zij schrok van het bedrag op haar rekening. Deze cliënt heeft nog navraag gedaan en kwam er zodoende achter dat het bij dit experiment 'Bijverdienen in de bijstand' hoorde. Een andere cliënt benadrukt dat zij een hectisch jaar achter de rug heeft en daardoor de informatie onvoldoende had opgenomen. Ook zij heeft vervolgens aan haar werkconsulent vragen gesteld over de premie. De brief met uitleg was niet voor alle cliënten voldoende duidelijk. Eén cliënt geeft bijvoorbeeld in het interview aan dat het ook na de uitleg in de brief erg onduidelijk was, maar het was wel motiverend om extra geld te krijgen. Verschillende cliënten hebben na de brief contact opgenomen met hun werkconsulent voor extra uitleg over de stimuleringspremie. Soms waren cliënten angstig

over het geld dat zij ontvingen. Zij vroegen zich bijvoorbeeld af of het verkeerd was gestort of dat de Belastingdienst het zou gaan innemen.

Belangrijk om hierbij te benoemen is dat het beeld dat de meeste cliënten weten wat de stimuleringspremie inhoudt, wellicht wat is vertekend. Cliënten die in eerste instantie voor de interviews zijn benaderd, wilde niet altijd deelnemen aan het gesprek. Eén van de redenen hiervoor was voor sommige cliënten dat zij onvoldoende op de hoogte waren van de stimuleringspremie om er iets over te vertellen.

Cliënten blij met stimuleringspremie als extraatje

Alle geïnterviewde cliënten zijn positief over de ontvangen stimuleringspremie. Zij vinden het fijn om op deze manier een extraatje te krijgen. En vinden het een stukje waardering voor het parttime werk dat ze doen. Het geld is voor verschillende doeleinden gebruikt, bijvoorbeeld voor boodschappen, om opzij te zetten voor een later moment, (extra) schulden af te lossen, huishoudelijke apparaten aan te schaffen, uit eten te gaan of andere rekeningen mee te betalen. Eén cliënt geeft aan door extra rekeningen te kunnen betalen zij minder stress ervaart.

Cliënten ervaren geen negatieve effecten van de stimuleringspremie

Overigens ervaren cliënten geen negatieve effecten van de stimuleringspremie. Enkele cliënten benadrukken dat zij het als een verbetering zouden zien als de stimuleringspremie niet halfjaarlijks, maar maandelijks zou worden uitbetaald. Echter, dit is fiscaal niet mogelijk.

Meeste cliënten zijn niet meer gaan werken vanwege de stimuleringspremie

Uit de interviews blijkt dat de premie er veelal niet voor heeft gezorgd dat cliënten meer parttime zijn gaan werken. Ook heeft het er niet voor gezorgd dat mensen zijn uitgestroomd uit de uitkeringssituatie naar werk. Veel cliënten geven aan dat parttime werken voor hen het maximaal haalbare is. Zij kunnen niet meer uren werken, bijvoorbeeld vanwege hun gezondheidssituatie of de situatie thuis (zoals zorg voor kinderen of mantelzorg). Eén cliënt geeft aan dat de stimuleringspremie voor hem/haar een stok achter de deur was om steeds meer te gaan werken.

Volgens cliënten zorgt de stimuleringspremie niet voor verbetering van hun welzijn

Cliënten vinden de stimuleringspremie met name een fijn extraatje en een stukje waardering voor het feit dat zij deeltijd werken. In de interviews is niet naar voren gekomen dat de stimuleringspremie ervoor heeft gezorgd dat cliënten zich gelukkiger voelen of dat hun welzijn in brede zin is toegenomen. Eén cliënt geeft aan dat de stimuleringspremie heeft gezorgd voor een stukje vermindering van stress.